

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

عامل، کلبه، قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس - انتخابات - آکرمهای رسمی و قانونی

سال هشتم

شماره ۱۴۵۴ آبان ماه ۱۳۳۱

شماره ۲۲۵۰

شماره مسلسل ۳۳

دوره هفدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۳۳۴

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز دوشنبه

هشتم آبان ماه ۱۳۳۱

فهرست مطالب :

- ۱ - طرح صورت مجلس
- ۲ - بیانات قبل از دستور - آقایان: وکیل پور - دکتر فقیهی - یارسا
- ۳ - سؤال آقای دکتر سنجابی راجع بوقایع غرب و جواب آقایان وزیر کشور و وزیر امور خارجه
- ۴ - تقدیم دو فقره سؤال از وزارت راه و وزارت دارائی به وسیله آقای کنجی
- ۵ - تقدیم لایحه دو فوری دایر با اجازه تعقیب آقای احمد قوام بوسیله آقای وزیر دادگستری
- ۶ - طرح و تصویب دو فوریت لایحه اجازه تعقیب آقای احمد قوام
- ۷ - اعلام تصویب صورت مجلس
- ۸ - تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس سه ربع قبل از ظهر بریاست آقای مهندس رضوی (نایب رئیس) تشکیل گردید

۱- طرح صورت مجلس

نایب رئیس - صورت غائبین قرائت

میشود . (شرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه: آقایان - مکی - مهندس

حسینی - مدرس - شوکتی - افشار صادقی

احمد فرامرزی .

غائبین بی اجازه - آقایان: دکتر امامی

بهادری - محمدحسین قشقائی - فتحعلی افشار

دادور - معتمد دماوندی - امیرافشار - راشد

تسلیت .

دیر آمدگان با اجازه - آقایان: شبهری یکساعت ، اورنگ (یکساعت)

نایب رئیس - نسبت بصورت مجلس

مورخ سه شنبه ۶ آبان ۳۱ اگر نظری

هست آقایان بفرمایند . آقای خلخالی نسبت

بصورت مجلس نظری دارید؟ بفرمایند

خلخالی - در عرض جلسه گذشته

اشتباهاتی شده تصحیح میکنم و تقدیم

می کنم

نایب رئیس - بسیار خوب، آقای

قنات آبادی نسبت بصورت جلسه است؟

قنات آبادی - بلبه بندم عرایضی که

نسبت بصورت مجلس گذشته دارم همان

مطلبی بود که آقایان نمایندگان در جلسه

گذشته عنوان کردند و آن راجع به پیش

جریانات و مذاکراتی که در مجلس میشود

در رادیو است اساساً یا روی اصل اینکه

قدرت ندارند ضبط بکنند ، درك بکنند

مطالبی را که اینجا گفته میشود یا روی

جهت دیگری که من مصلحت نمی دانم

توضیح بدهم آنطوریکه باید برسانند سخنان

آقایان نمایندگان از رادیو تهران منعکس

نمیشود و حتی بعضی وقتها با انداختن بعضی

کلمات بقدری معانی جمله و عبارت را تغییر

میدهند که يك معنایی غیر از آن معنایی که

ناطق مقصود داشته است منعکس می شود

ضمناً اجازه میخواهم این طوماریست که از

شعبه مجمع مسلمانان مجاهد درساری راجع

بتأیید عمل دولت در مورد قطع رابطه یا

انگلستان و تأیید نظر آقایان نمایندگان

محترم مجلس شورای ملی راجع بتعطیل

مجلس سنا و تلگرافاتی است از مشهد رسیده

در همین زمینه ابراز خوشنودی کرده اند

راجع بسه تعطیل مجلس سنا و

يك نامه ایست از نمایندگان سندیکای

ملی کارگران کارخانه چیت سازی راجع

بتأیید آقایان نمایندگان راجع بقطع

رابطه با انگلستان و تعطیل مجلس سنا و

این نامه هم مال حزب ایرانست که جناب

آقای دکتر سنجابی داده اند راجع بهمین

موضوع از رشت رسیده تقدیم مقام ریاست

میشود

نایب رئیس - البته تذکر جنابعالی

مربوط بصورت جلسه نبود (قنات آبادی -

راجع بخود مجلس بود) و چون فعلاً

عده برای رأی کافی نیست تصویب صورت

مجلس مینماید برای وقتی که عده کافی شد

۴- بیانات قبل از دستور - آقایان:

وکیل پور - دکتر فقیهی

شیرازی - یارسا

نایب رئیس - از نظر کاری که

در مجلس داشتیم لازم بود از نطق

قبل از دستور صرف نظر شود ، و بالا اقل

بعد از دستور موقوف شود از طرفی هم جمعی

از آقایان نمایندگان در کمیسیون بودجه

تشریف دارند و شاید با شروع نطق قبل از

دستور موفق شدیم که آقایان هم بیایند و

در رأی مجلس شرکت کنند ، آقای وکیل

پور از وقتشان استفاده میکنند

وکیل پور - در این سنوات اخیر

بقدری صحبت از اصلاحات شده است و بقدری

دولت با برنامه های وسیع اصلاحی ب مردم عرضه

کرده اند ولی بنظر من از این همه صحبت

ها کمترین عملی بر آن مترتب نبوده و جز یأس

برای مردم چیزی باقی نمانده (یکی از

نمایندگان - بلندتر) حالا البته این مقدمه

است عرض کنم بنده غرضم انتقاد از این

دولت نیست بگذارید با آخرش برسد عرض

می کنم که من مقصودم این نیست که می

گویم در مملکت ایران مردم خواهان اصلاحات

نبودند البته بودند کسانی که سوءنیت داشتند

و بودند کسانی که خواهان اصلاحات بودند

ولی مطلب در اینست که من برخلاف عقیده

مشهور که می گویند خواستن توانستن است

معتقدم که صرف خواستن کافی نیست

آنچه که محرك خواستن است نمی تواند

علت برای توانستن باشد . بسیاری هستند از

پدران که کمال علاقه را دارند که فرزندشان

را خوب تربیت کنند . شاید روش تربیت خوب را

می دانند ولی بواسطه ضعف اراده و پاشندت

احساسات پدری قادر به تربیت صحیح فرزند

خود نیستند خلاصه می خواهم عرض کنم شما

می بینید بسیاری از اشخاص هستند مسلخ باسلحه

سرد و گرم هم هستند ولی در عین حال در برابر

يك دشمن در برابر يك حیوان درنده قرار

می گیرند با آنکه غریزه دفاعی حکم میکند

که از خودشان دفاع کنند بواسطه ضعف اراده نمیتوانند بکنند . خلاصه میخواهم عرض کنم که يك فاکتور مهم که مانع از اجرای اصلاحات بوده است ضعف اراده بوده است حالا این سؤال پیش میآید که جواب جناب آقای اقبال را عرض کنم که چرا دولت جناب آقای دکتر مصدق یعنی شخص شخص ایشان که خودشان قافله سالار نهضت عظیم ملی بوده اند و در تمام این جریان عزم راسخ و نیروی همت خودشان را به ثبوت رسانده اند و در عین حال در حسن نیت ایشان هم هیچ شبهه و تردیدی نمیتواند کسی داشته باشد چرا ایشان آنطوریکه مطلوب ملت ایران است موفق با اصلاحات نشدند بنظر من یکی از علل اساسی این است که در منویات ایشان - اجرای نظریات ایشان که در حقیقت خواسته تمام طبقات ملت ایران است (یکی از نمایندگان - الايك طبقه) بدست بسیاری یا برخی از کسانی افتاده است ، مجریانی افتاده است که آنها متأسفانه ضعف اراده نشان داده اند من معتقدم که اگر ضعف اراده مجریان نبود امروز باید پیش از آنکه پیشرفت کرده اند موفق ببرد داشتن قدمهای اصلاحی شده باشند من خیلی متأسفم که می بینم در موقعی که بایستی وزارت - خانه ها و دستگاههای دولتی با انتخاب افراد خوب جلوی هرج و مرج و آشفتگی را بگیرند و سروسامانی بدستگاه خودشان بدهند ، فقط فقط سرگرم و مشغول وضع قوانین هستند و من بسیار متأسفم که عرض کنم که بسیاری از این روش پرورش مستضعفین من - الرجال میماند که این آقایان برای اینکه در حقیقت قادر بانجام کاری نیستند میروند و بهانه و مستمسکی پیدا میکنند که مثلا قانون ناقص است در حالیکه بنظر من در مملکت ایران مشکل در مقررات موجود نیست بلکه مشکل در نحوه اجراء است شما ملاحظه بفرمائید در همین مورد استقرار امنیت که مورد علاقه تمام افراد ملت ایرانست یکروز بعنوان اینکه امنیت نمی توان برقرار کرد مگر اینکه مقررات حکومت نظامی را اجرا کرد . تازه اینرا هم جاری میکنند باز می بینند کفایت نمی کنند این لایحه عجیب و غریب امنیت اجتماعی را بامضای رئیس محبوب دولت میرسانند . بنظر من اگر در حقیقت آنقدر بمقب بر می گشتیم و بزمانی میرسیدیم که بشر از علوم تربیتی از علوم سیاسی از علوم اجتماعی هیچگونه بهره نمی داشت در حقیقت فرمول اعمال قهر و غضب یعنی فرمول اعمال شدت شاید احتراز ناپذیر بود . ولی امروز در يك مملکتی در دنیائی که تمام مملکت مرفقی دنیا جای ترس را با احترام داده اند بنظر من وجود چنین لواهی بسیار بسیار خطرناک و مضر است و صددر صد عکس العمل های بسیار خطرناک برای مملکت بوجود خواهد آورد . خلاصه عرض

بنده اینست که قدم اول برای موفقیت اینست که افراد خوب ، افراد خوب تمام معنی از هر جهت حسابی که مخصوصاً دارای اراده قوی باشند در تمام دستگاهها بگذازند و در قدم دوم يك روش صحیح اتخاذ کنند آنچه که بنظر میرسد روشن صحیح امروز در مملکت باید این باشد که در دنباله این نهضت بزرگ ملی و این افتخار عظیمی که ملت ایران بدست آورده است يك نهضت بزرگ تولیدی در مملکت ایجاد شود من با بسیاری از همکاران که گاهی در این باب صحبت کرده ام معتقد هستم که نهضت تولیدی و یا افزایش تولید بدون استقرار امنیت و بدون تعمیم فرهنگ و بدون توسعه بهداشت میسر نیست . اما من معتقدم است که طرز استدلال آقایان يك قدری خالی از مبالغه و اشتباه نیست . بدلیل آنکه اگر استدلال این بود که چون در مملکت امنیت نیست فرهنگ نیست بهداشت نیست هیچکار نمیشود کرد ممکن بود قانع شویم . اما با اینهمه مقدمه ای که می چینی صحیح نیست . امروز هم که میگوئیم امنیت نیست در حقیقت امر از امنیت نسبی برخوردار هستیم . اگر امنیت نبود لازم بود که روزی دهه ها نفر کشته بشوند . روزی صد هাজার بتاراج و غارت برود . فرهنگ هم بعمد الله باز تا آن مقداری که قدرت مالی دولت وجود دارد ترقی کرده است البته باید در موازات کار تولیدی قدمهای بسیار مؤثری در راه تعمیم فرهنگ و توسعه بهداشت برداشته شود . همچنین در استقرار امنیت کمال جهد و مراقبت بعمل بیاید و مخصوصاً این نکته را هم ذکر میکنم که وضع فعلی فرهنگ بسیار خرابست و این خرابی بسیار قابل ملاحظه است . معذک معتقدم که همین وضع فعلی هم کافی است که ما يك نهضت تولیدی را شروع کنیم يك مثل خیلی بارز ، يك نمونه خیلی بارز برای اینکه میشود در وضع فعلی مملکت هم وضع تولید را زیاد کرد اینست که در تمام محصولاتیکه دولت کمک کرده است و از آن مورد حمایت کرده است یعنی مساعده داده است به آن تولید ، بازار فروش هم برایش تهیه کرده است يك افزایش معتنی به وقابل ملاحظه ای پیدا شده است . مثلاً محصول چغندر قند ، محصول پنبه ، محصول کف و از این قبیل محصولات که دولت بزراع مساعده داده است و محصول اورا هم بدست اول با قیمت خوب خریداری کرده است و می بینیم که این محصولات براتب قیمت خوب فروش رفته است و افزایش پیدا کرده است . (پورسرتیب - پنبه در بعضی جاها) آمار پنبه را به بینید در تمام نقاط اینطور نشان می دهد و من معتقدم که اگر به برنجکار به جوکار ، به کف کارو حتی بغاطر آقای مهندس فروری به جای کار (خنده نمایندگان) (مهندس فروری - حرف از چلای نزنید آفادل ما بخوانست)

بتمام این طبقه کمک بشود و مساعدت بشود و همچنین بنام کار فرمایان وسایل تولید داده شود . از آنکه محصولاتشان بیرون آمد بازار فروش به آنها عرضه شود ، من صد درصد اطمینان دارم که دیری نخواهد گذشت که بازار ما پر از لیره و دلار خواهد شد (صحیح است) من اعتقاد اینست که امروز مملکت ایران می تواند با همین وضع موجود ، این نهضت تولیدی را تا آنجا جلو ببرد که بعد اکثر استفاده ممکنه برسد . و من بسیار خوشوقتم که بسیاری از آقایان وزرا در اینجا تشریف دارند و تقاضا میکنم که در این باب فکری بفرمایند و يك تصمیم عاجلی اتخاذ فرمایند که تا وقت نگذشته است این نهضت شروع شود . اما ممکنست بعضی بگویند که برای اینکار هم در ابتدای امر پول میخواهیم ، من هم اعتقاد همینست که برای اینکار دولت در ابتدا احتیاج بیول دارد . باینکه معتقدم که دولت پول کافی در اختیار دارد و دولت خروار طلا در ذخیره دارد ولی روش دیگری که عقل سلیم حکم میکند اینستکه دولت از يك طرف منابع عایدی خودش را افزایش بدهد و از طرفی مخارج غیر لازم را تقلیل بدهد و این هر دو کار از کارهایست که شدنی است و شاید بعبارت دیگر می توانم عرض کنم که سهل و ممتنع است سهل برای اینکه اگر مجریان خوبی باشد ، دولت می تواند اجرا کند . ممتنع است برای اینکه اگر مردمان بدی باشند هرگز اجرا نخواهند کرد . بنده فکر میکنم برای ازدیاد در آمد دولت طرق فراوانی موجود است . یکی از این طرق بنظر من افزایش مالیات املاک مزروعی است (کریمی - احسن - بطور تصاعدی) چه مانعی دارد که از املاک مزروعی مالیات بیشتری گرفته شود و بمصرف عمران مملکت برسد . اینکار هم سهل است و هم شدنی . وقتیکه شما مالیات را گرفتید از ممتنع و از ممتنع همان آموزگار را بیشتر می توانید بهش حقوق بدهید . مطلب دیگر اینست که از این مستغلات بجای نه درصدی که امروز می گیرید سی درصد بگیرید . چه مانعی دارد که برای يك همچو موقع فوق العاده و غیر عادی برای یکسال ، دو سال ، سه سال ، چهار سال این مالیات ها را افزایش بدهند (پورسرتیب - بگفردی هم راجع بخانه ها و اجاره بفرمائید) (قنات آبادی - افزایش بدهند اما سراغ پولدار ها بروند نه فقرا) موضوع دیگری که بنظر من قابل تجدید نظر است مالیات بر ارث است . مالیات بر ارث باید پیش از آنچه امروز میگیرند ، باید بگیرند برای اینکه آنهاستیکه امروز از میراث و تر که برخوردار میشوند جز مفتخوری چیزی نخواهند داشت بهتر است که از این راه هم بخواید دولت اضافه شود (امامی اهری - متولین پیش پیش ارثشان را صلح میکنند) و باز برای جلوگیری از مفت خواری من

پیشنهاد میکنم مالیات بیشتری از معاملات بیع شرطی و معاملات ذمه ای بگیرند کسانی که پول میدهند و ربح میگیرند و در حقیقت حکم رباخوار را دارند چرا از اینها مالیات بیشتری گرفته نشود ؟ امروز کار ربح گرفتن منحصر باید در دست بانکها باشد مطلب - دیگر تقسیم اراضی بایر و مسلوب المنفعه بین زارعین است بسیاری از جاها هست که در حقیقت صدها هکتار زمین هست و بایر و مسلوب المنفعه مانده ولی زارع هیچ ندارد (پورسرتیب - زارع هم وسایل میخواهد) هر يك از این مطالب در حقیقت توضیحات بیشتری لازم دارد ولی اگر فهرست وار عرض نکنم میترسم عرض تمام نشود يك موضوع دیگر که باید خدمت جناب آقای وزیر است و تلگراف عرض کنم موضوع افزایش نرخ مرسولات پستی است (صحیح است) در حقیقت واقع این نرخ که شمامی گیرید هیچ قابل مقایسه بانرخه که در مالک دیگر دنیا میگیرند نیست ، باضافه پنجاه سال پیش سیصد دینار می گرفتند امروز دهشاهی می گیرند (وزیر پست و تلگراف - این اقدام میشود) از این راه هم میشود پول بیشتری گرفت از طرف دیگر حالا میخواهم عرض کنم که برای تقلیل مخارج هم راههایی هست یکی از طرق تقلیل مخارج کم کردن مستخدمین است آنها نه مستخدمین بی بضاعت اول میشود آنها را بطبقات مختلف تقسیم کرد یکدسته از این مستخدمین هستند که در عدد متمکنین هستند .

نایب رئیس - دودقیقه بیشتر از وقت شما باقی مانده است
مهندس غروی - بین صحبتشان خیلی صحبت کردند وقتشان گرفته شد
وکیل پور - چهار و پنج دقیقه دیگر تمام میکنم . عرض میکنم که يك طبقه از این مستخدمین هستند که دارای تمکن هستند دارای مکت و ثروت هستند این طبقه برای اینکه بروند در کار تولیدی کار بکنند بهترین طریقش اینست که خودشان صرف نظر کنند و از خدمت برکنار شوند ممکنست این مشکل پیش بیاید که يك کسانی دارای کمال تخصص باشند و از وجود آنها بخواهند استفاده کنند در این صورت هم راهش اینست که باین چنین کسان بطور افتخاری هدیه هائی بدهند نه حقوق (قنات آبادی - اگر خود آنها نرفتند دولت خودش آنها را خارج کند) يك طبقه دیگر طبقاتی هستند که این ها بسن تقاعد رسیده اند من میخونم یکدسته کثیری در این دستگاه دولت هستند که بسن تقاعد هستند و در سن مبارک جوانیشان هم مرغ تخم طلائی نبودند حالا در ایام پیری شان چه توفقی میتوان داشت آنها را هم نسیگویم معاف از حقوق کنند ولی عرض میکنم برای اینها هم راهی موجود است این ها هم ممکنست از خدمت خارج شوند و از خالصه چیزی بآنها بدهند البته يك کسانی

هستند که آنها وجودشان ذیقیمت هستند آنها را هم می شود مستثنی کرد مثل جناب آقای لطفی (نمایندگان - ایشان جوان هستند) چون ایشان وجودشان البته مشرئراست و همیشه از کسانی بوده اند که مورد استفاده بوده اند اینطور اشخاص را البته مستثنی نکنید . یکی دیگر از موضوعاتی که برای تقلیل مخارج بعقیده بنده مهم است ، تقلیل مدت خدمت نظام وظیفه است . آقاچه مانمی دارد که خدمت نظام وظیفه از دو سال به یکسال تقلیل پیدا کند ؟ (صحیح است) درحقیقت ما امروز در مملکت افراد کم داریم در جاهای دیگر شاید باشند جاهائی که وسيله کار کم داشته باشند و افراد زیاد ولی در مملکت مانسبت معکوس است . ما فرد کم داریم وسيله کار زیاد داریم يك عده کثیری را از این زارعین و کشاورزان می گیرند و وقتشان را بیهوده تلف می کنند .

نایب رئیس - وقت تان تمام شده است

وکیل پور - بهر صورت اینهم یکی از پیشنهادات . پیشنهاد دیگری که باید بطور خلاصه عرض کنم اینست که یک تانونی از مجلس گذشت که ده میلیون تومان به بانک ملی از سرمایه تفاعد بدهند که با این شرکت تعاونی درست کنند بعقیده من یکی از قدمهای مهمی که باید در این مملکت برداشت ایجاد شرکتهای تعاونیست و اینکار بایستی تحت نظریک عده از افراد شرافتمند و مصلح اداره شود و تردید ندارم که فواید بسیاری بر اینکار مترتب خواهد بود . بسیار دیگری از پیشنهادات هست که چون وقت نیست و احتیاج بتوضیح دارد ناچارم کوتاه بیایم . (احسنت)

نایب رئیس - آقای دکتر فقیهی شیرازی

دکتر فقیهی - سخن امروز بسا اینکه جنبه فنی دارد ولی از نظر اینکه این موضوع اقتصاد کشور را بخطر انداخته و همچنین در موضوع بهداشت فوق العاده مؤثر است استدعای توجه میکنم

بعد از جنگ جهانی دوم کشور ایران متأسفانه بازار خرید داروهای بسیاری از کارخانجات سازنده دارو شد قسمیکه اکنون می توانم عرض کنم در حدود هزار و پانصد قلم دارو بنام اسپسیالیت در اینکشور بفروش میرسد و حال آنکه اغلب واکثر این دواها دواهایی است که منشاء اثروثر نیست بلکه تحت تأثیر پروپاگاندا و رکلام و تبلیغات گوناگونی که می کنند بفروش میرسد کار فروش داروهای اسپسیالیت در کشور به آنجا رسیده است که اخیراً از فلسطین داروهای تحت عنوان ضد انعقاد نطفه و برای جلوگیری از حمل و ریزش موی سر

بکشور ما وارد میشود (حاج سیدجوادی- اگر ریزش موی صورت بود بهتر بود) از جمله داروهای که انصافاً باید بگفت بی اثر است و وضع تهیه اش در کشور بسیار ساده و آسانست شربت های سینه است بسا شربت های است که تحت عنوان تونیک و شربت های مقوی تهیه می شود و با فرصهای سولفا میدروبا آمبولهای ویتامین است واکثر این داروها مواد اولیه اش بسیار ارزان قیمت است و با يك بهای نازلی می شود تهیه کرد . دو مؤسسه است که برای تهیه آمبول در کشور ما فعلاً قدرت کامل دارد یکی بنگاه رازی حصارک است . اغلب آقایان مطلع هستند که سرمایه های ضد دیفتری ضد تانوزو انواع و اقسام واکسها را قادر به تهیه است بنابر این بسا وارد کردن مواد اولیه این داروها اغلب واکثر این آمبولهای که بصورت اوکس و فانتزی وارد این کشور می شود می توان در بنگاه رازی و همچنین در مؤسسه باستور تهیه کرد (صحیح است) و ضمیت وارد کردن دواکارش بجائی رسیده است که بدون مبالغه میشود گفت دانشکده داروسازی در حقیقت دیگر عملی انجام نمیدهد . بعد از چندین سال که شاگرد تحصیل می کند و با اصطلاح دکتر در داروسازی میشود اگر آقایان مختصر توجهی بکنند اصول دواخانه باینصورت فعلی محتاج بدکتر داروساز نیست برای اینکه کار بجائی رسیده است که حتی برای مسهل هم انواع و اقسام قرص های مدین از کشورهای خارج وارد شده است و بنابر این محتاج بدکترهای داروساز نیستیم باین کیفیت افتضاح، در هیچ کشوری فروش داروهای اسپسیالیت باین صورت ابتدائی که در کشور ماست وجود خارجی ندارد (صحیح است) حتی بالاتر عرض کنم دانشکده پزشکی هم در اینصورت شاید لزومی ندارد برای اینکه در اغلب واکثر از جراید ملاحظه فرموده اید که متأسفانه حتی بوسیله رادیو هم رکلام می شود که فلان شربت یا فلان آمبول چهار قسم ، پنج قسم ، شش قسم بیماری را شرح میدهند که بدرد این بیماریها می خورد؛ بنابر این اگر قرار باشد که باین صورت ، اسپسیالیت هائی که منشاء اثروثر نیست وارد کشور بشود محتاج به دانشکده داروسازی و دانشکده پزشکی نیستیم در عین حال البته بایستی اذعان و اعتراف کرد که هر یک از این کارخانجات سازنده دوا چند قلم داروهای مؤثری دارند که تهیه آن داروها در اینجا مشکل است مثلاً از قبیل هرمونها که آقای ذوالفقاری اینجا تذکر دادند منظور جنابعالی همان هرمونها بود در این باب استدعا دارم وزارت بهداشتی و همچنین وزارت اقتصاد فکر عاجلی بکنند چندی قبل خدمت آقای وزیر اقتصاد بودم

تکاتی را درباره وارد کردن این داروهای اسپسیالیت به مرضشان رسانند و عده ای هم فرمودند که کمیونی در این باب تشکیل شود ولی می خواهم عرض کنم که این امر بسیار مهمی است و اگر جمع بزرگم در هر سال میلیونها دلار بویوند ارز کشور ، بلکه عرض کشور و آبروی کشور بصورت این رکلام و پروپاگاندا که کارخانجات سازنده دارو می کنند از کشور بیرون میرود و خیلی ساده است جلوگیری داروهای که مؤثر نیست (کریبی - بازار اطباء را هم بفرمائید که کساز می شود) بلی بعقیده جناب عالی اینطور است طریق آنهم اینست که از اساتید دانشکده پزشکی وعده ای از اطباء تحصیل کرده و معرب و مطلع و بصیر وزارت بهداشتی با اطلاع مجلس ومخصوصاً کمیسیون بهداشتی مجلس دواهای زائد را از اسپسیالیت های غیرزائد جدا کنند و بعد آن دواهایی که واقعا مؤثر نیست یا تهیه اش در کشور بدون اشکال است و ميسراست ممنوع بشود (صحیح است) موضوع دیگر که می خواستم عرض آقایان برسانم موضوع بودجه وزارت بهداشتی است که در این باب هم لازم بود که مطالبی عرض برسانم ولی چون همکار محترم جناب آقای یارساناز مسافرت تشریف آورده اند و تقاضا کردند که بقیه وقت مرا بایشان بدهم اجازه می خواهم که در مورد تقسیم وتوزیع بودجه وزارت بهداشتی عراضم را بیک جلسه دیگر موکول کنم و بقیه وقت مرا بایشان می دهم

نایب رئیس - آقای یارسانا
یارسانا - بنده از جناب آقای دکتر فقیهی شیرازی که مرحمت فرمودند و فرصتی دادند و بقیه وقتشان را ببنده لعاف فرمودند تشکر میکنم و برای اینکه سوء تفاهمی نشود باینکه خودم قاعدتاً بعیل ندارم از روی نوشته بخوانم این عراضم را از روی نوشته بخوانم :

بصورتیکه خاطر آقایان نمایندگان محترم مستحضراست اینجانب چندی قبل در معیت جناب آقای منکی نماینده رشید و مبارز تهران بارویا و آمریکا هزیمت کردیم و چون کسالت آقای منکی بطور کامل رفع نشده بود در موقع مراجعت از آمریکا برای ادامه معالجه بیمارستان رفتند . امیدوارم بفضل الهی شفای عاجل حاصل و در آتیه نزدیکی جهت ادامه خدمات ملی بسپمن عزیز باز گردند .

چون گمان کردم مسکنست اطلاع از نتیجه مشاهدات برای همکاران محترم هموطنان عزیز مفید باشد عرض چند کلمه مبادرت کرده ومصدق ميشوم مجاهدتیکه ملت آلمان برای ترمیم خرابیهای حاصله از جنگ وتوقیفی که در این راه یافته اند تمایه احجاب و تحسین بوده وسرمشق خویشست برای سایر ملل که اگر ملتی زنده بماند بصلابت گوناگون

گرفتار گردد بامختصر همت و فعالیت می تواند سروسامانی باساز درهم ریخته خود بدهد وشاهد بارزی است از اینکه بلكه ملت زنده را نمیتوان اسیر و برده ساخت واگر تمام اساس اقتصادی و قدرت صنعتی کشور خراب گردد ولی نیروی فعاله وشوق استقلال وارنقاء دروی باشد در اندک مدتی میتواند بشریم خرابیها بسرداخته و با افتخار و سربلندی در ترقی و پیشرفت تمدن بشری شرکت نماید .

ملت آلمان از گذشته پردردی که شاید در نتیجه خبط و اشتباه زمامداران و یا عوامل دیگر برایش حاصل شده بود یادی نکرده و مأیوس نشده و با اتکاء به نیروی فعاله خود در راه ترمیم خرابی ها و اصلاح وضع اقتصادی و بالا بردن سطح زندگی مردم پیش میرود .

اینکه مخصوصاً این نکته را متذکر ميشوم برای اینست که متأسفانه در نتیجه تعلیم وتربیت استعماری که سال های سال از طرف بیگانگان بر ملت بزرگ و رشید ایران تحصیل گردیده شکایت از حال و نأسف بر گذشته وعدم امید بآتیه در عروق عده ای از افراد این سرزمین پر برکت ریش دوانده و تبلیغات دستگاه استعماری چنان این موضوع را در ذهن بعضی کنجاند که نقل هر مجلس ومجلسی هجوم اسکندر وعرب ومغول وخرابی ری ونشاپور است وگویا از آن ازمه الی بسومناهدا فرصتی برای ترمیم آن ویرانها دست نداده و با فقط شکایت از ماضی دردی را دوا میکند امیدوارم اکنون که بفضل وهنایت خداوند متعال وهمت بلند ملت ایران و رهبری بزرگان سیاست و دیانت قید اسارت و استعمار از گردن این ملت برداشته شده نسل کنونی با اتکاء بخصایص نژادی که یقیناً نژادی فعال وباهوش واستعداد می باشد به امید آتیه درخشان بفعالیت پرداخت و در راه عظمت وسربلندی این سرزمین بهناور ورفاه وترقی براندان وخواهران خود را زینل هیچگونه کوششی دریغ نکرده و بدانند که عظمت ورفاه هر ملتی بست بنیروی فعالیت وکلاروست .

امریکائی که در عرض صد هفتاد واندی سال نه تنها خود را بصف کشورهای بزرگ جهان رسانده بلکه بصورت یکی از مراکز حلد نقد اقتصادی وسیاسی دنیا در آمده فقط در نتیجه انرژی وفعالیت افراد آن ملت بوده ولاتیر . سرزمین گهرخیز ومردم پرور ایران بتصدیق دوست و دشمن ویکانه وخوش سرشار از منابع طبیعی وواجب کلبه عوامل ترقی اقتصادی وسیاسی است وقطع کسی همت وفعالیت لازم است که از این ذخائر و منابع وموامل ترقی اقتصادی ومیاسی استفاده شده ومردم این سرزمین از مزیت این

و خوشبخت ترین مردم جهان گردند
اجازه میخواهم کلمه ای چند در باب -
مسئله نفت که مورد توجه عامه است نظریات
و افکاری که در این سفر بر ایتم حاصل گردیده
عرض کنم

نایب رئیس - آقای پارسا چقدر -
وقت میخواهد؟

پارسا - اگر اجازه بفرمائید آقایان
هم اجازه میفرمایند بنده عرضم را بکنم
جمعی از نمایندگان - بفرمائید
آقا .

نایب رئیس - چون عده فعلا برای
رای کافی نیست بنده فعلا از وقت آقایان
بعدی بایشان میدهم تا بعداً رای بگیریم
بفرمائید

پارسا - قبل از ورود در مطلب مقدمه
و بطور کلی باید اظهار نمایم ملت رشید
ایران و دولت ملی جناب آقای دکتر مصدق
همانطور که تاکنون فقط با عنایت ربانی
و با تکا و وطنپرستی ملت رشید و عبور در مبارزه
نفت توفیق حاصل نموده و دست استعمار
گران بیگانه را از دامن وطن کوتاه کرده اند
نباید در ادامه این مبارزه زیاد امیدوار
بکمک بیگانگان اعم از شمال و جنوب و
شرق و غرب باشند بلکه اتکاء باید بقدرت
مقاومت و فعالیت ملت بوده و این گره را بر سر
پنجه توانای خود بگشایند و کلام استاد سخن
نظامی را متذکر گردند که

چون شیر بخود سپه شکن باش
فرزند خصال خویشان باش
منظور بنده از عرایض فوق ناینست
که بعضی از ملل دیگر حسن نیت نداشته
و با تلاش و کوشش در حل معضل ندارند بلکه
میخواستم هموطنان عزیز را متوجه مثل معروف
سازم که هر کس فقط با امید همسایه نشینند
شب گرسنه میخواهد . هموطنان عزیز
با تمام نظائر اینکه از طرف بعضی از خارجیان
بعنوان مساعدت در حل این معضل میشود
نباید بامید دیگران نشسته و تصور کرد ملل
ستمدیده جهان در دنبائی که زور روزر جای
انصاف و عدالت را گرفته مشفق غمخوار
خواهند داشت و همانطور که جناب آقای -
دکتر مصدق طی نطقی که در تاریخ ۲۷
اسفند ماه ۱۳۳۰ برای هیئت مخبرین -
امریکائی اظهار فرمودند یقین داشته باشند
که ملل بزرگ جانب یک ملت ضعیف را
در برابر یک کشور نیرومند نخواهند گرفت
(صحیح است) خود آقایان ملاحظه می
فرمایند با تمام تظاهرات دوستانه و غمخواری
هائی که از اطراف و جوانب و از بلوکهای
با اصطلاح فریب و شرقی در این باب شده کوچکترین
مساعدتی بملت رشید ایران نشده و فقط
بتمارفات لفظی اکتفا گردیده است .
(صحیح است) ملت ایران باید بداند دست
بجهاد مقدسی زده است که شاید در تاریخ
بر افتخار و بر جادته وی نظیر نداشته و از
لحاظ سیاسی بقضی نائل آمده که نه تنها

گردن خود را از زیر یوغ استعمار بیرون
کشیده بلکه موجود و مشوق نهضت های
استقلال طلبی ملل رنج دیده دیگر گشته و
پایه استعمار را در سرزمین های پهناور متزلزل
کرده است . البته جهادی باین بزرگی
از خود گذشته گی ها و فداکاریهای میخواهد
که متناسب با عظمت و اهمیتی باشد و گمان
نمیکنم هیچ مطلبی انتظار نتایج آنسی و
فوری از اینگونه مجاهدت ها را داشته باشد.
ملت مکزیک که بمبارزه ای نظیر مبارزه ما
پرداخت با آنکه مشکلاتش به مراتب کمتر
بود دوازده سال پای مردانگی فشرد
تا شاهد مقصود را در آغوش کشید (حاج
سید جوادی - صدسال خرابی افلاک سال
رنج لازم دارد) نابرده رنج گنج میسر
نمی شود . ما باید اساس زندگی ملی و اقتصادی
خود را طوری بنا کنیم که بتوانیم بدون
انتظار کمک از بیگانگان بمبارزه ادامه
دهیم و مردانه دست اتحاد بیکدیگر داده
فعالیت و استقامت و صبر را پیش ساخته و مومن
و معتقد باشیم که صبر و ظفر هر دو دوستان
قدیمند - و بدینسان دهیم که این کینام
شیران از دلیران و مردان تهی نگشته و
هیچگونه محاصره اقتصادی و تضییقات
گوناگون دیگر بر بنیان فویم اراده اش
خللی وارد نیاورده و آنقدر باین مبارزه و
جهاد عظیم ادامه خواهد داد تا به هدف مقدس خود
نائل گردد (صحیح است) (خلجالی -
ولی این مسافرت آقایان با مریکاهم خوب
نمود)

آقایان نمایندگان محترم بطوریکه
استحضار دارند مسئله نفت دو جنبه دارد
یکی جنبه سیاسی و دیگری جنبه اقتصادی.
از لحاظ سیاسی بعقیده اینجناب با مقاومتی
که ملت ایران نشان داد و پس از مجاهدات
عظیمی که بزهری پیشوایان سیاسی و دینی
خود بعمل آورد توانست دستگاه استعمار
را از این سرزمین مقدس ریشه کن کند .
تهدیدات های جنگی و دزهای پرنده
و جریبان و اعزام قوا در عزم ملت خللی
وارد نیاورد و ملت ایران رهبر محبوب خود
را با سستی رنجور دوبار زحمت سفرداد و این
فرزند مجاهد ایران برای مدافعه از حقوق
حقه ملتی مستقل و آزاد با وجود کهولت و
بیماری رنج سفر را بر خود هموار کرد تا ندای
حق را بگوش جهانیان فروخواند و بیاری
پروردگار بزرگ از هر دو سفر موفق و منصور
برگشت و تمام خواسته های ملت ایران
را از لحاظ سیاسی بر آورد . باین توفیق
عظیم که حقا باید ملت ایران و پیشوایش
را بنسبت این پیروزی بزرگ تاریخی تبریک
و تهنیت گفت و عده ای که جناب آقای دکتر
مصدق در باب ریشه کن کردن دستگاه
استعمار و تحکیم بنیان استقلال ایران و
قبولاندن خواسته های ملت داده بودند بنحو
اتموا کمال اظا کردند . اهمیت این موفقیت

نه بعدیست که بنده بتوانم باین وقت
محدود وصف نمایم . این پیروزی نه تنها
نایب رئیس را تغییر داد بلکه تاریخ
جهان این پیروزی را بعنوان نابود کننده
امپریالیزم در سراسر دنیا ثبت خواهد کرد
و منشاء و مبداء تحولات عظیم در زندگی
ملل و مخصوصاً ملت های خاور زمین خواهد
شناخت . چنده مدتهای مدید با اقتضای مشاغل
که داشتم در خارج از زمین عزیز سر برده ام
هیچوقت ایران و ایرانی را بقدریکه در این
سفر سرفراز و سربلند و مورد احترام دیگران
دیدم ندیده بودم امروز در سراسر گیتی نام
ایران با احترام و بزرگی برده شده و همت و
استقامتش ستوده میگردد

باری همچنانکه عرض کردم بعقیده
اینجناب جنبه سیاسی نفت با پیروزی قابل
تحسین ملت ایران خاتمه یافت ولی از جنبه
اقتصادی باین مبارزه باید ادامه داده شود
و باید عرض کنم که مبارزه از لحاظ اقتصادی
مشکلترو دامنه دارتر خواهد بود و ناچار در
این قسمت از مبارزه باید ملت رشید ایران
بمشکلات و موانعی که در سر راه دارد پی
برد و با علم و اطلاع این مبارزه را ادامه
داده و مطمئن باشد که بحول و قوه الهی در
این قسمت نیز پیروزی با وی خواهد بود

در مبارزه اقتصادی ملت ایران تنها با
دولت انگلستان طرف نیست بلکه باید با
کلان نفث که مرکز با زهت کمیانی امریکائی
و انگلیسی میباشد نیز مبارزه کند و مطمئناً این
دستگاه خون آشام اقتصادی تمام مسامی خود
را برای بزانو در آوردن ملت ایران بکار
خواهد برد ولی اطمینان ایمان دارم که تلاش
و تضییقات این دستگاه نیز مثل مسامی انگلستان
در عزم و اراده مردم این سرزمین خللی وارد
نخواهد آورد . شکر خدای را که بقدری
باین کشور منابع طبیعی و اقتصادی عطا
فرموده که ملت ایران میتواند مسامی اقتصادی
بدون عایدات نفت نه تنها زندگی کنونی را
ادامه داده و مقاومت نماید بلکه در صورتیکه
اصلاحاتی در دستگاههای اقتصادی دولت
بعمل آید روز بروز زندگی مردم را مرتفع تر
نماید

کنترل که تجارت نفت دنیا را در انحصار
خود در آورده تمام مسامی خود را بکار برده
ومی برد تا مانع از فروش نفت ایران گردد
و ملت اینکشور که ملی نفت تا حال توانست
محصولات نفتی خود را بفروش همین قدرت
امریسی کنترول است ملت و دولت باید برای
مبارزه با کنترول از هر جهت مجهز شود کنترول
معتدات ایران نمیتواند بدون عواید نفت
با وضع اقتصادی خود سر و صورتی دهد و
مزدوران بیگانه هم که هنوز باید مراجعت
از بابان خود در گوشه و کنار با نظار
نشسته اند بتبلیغات نا جوانرودانهای دست
زده و میخواستند بملت تلقین کنند که حقیقه
ایران نمیتواند بدون عواید نفت زنده بماند
آقایان نمایندگان محترم باید بدانند

درباره خرابی وضع اقتصادی می خواهند
روحیه مردم را متزلزل کنند در صورتی که
مطمئن اقتصادی اظهار میدارند که عواید
نفت جنوب هیچگاه در بودجه کشور ما کمترین
اثری بخیر و صلاح کشور نداشته و جزو بودجه
نیز محسوب نمیشده است و فقط در سال ۳۲۱
است که ملاحظه می کنیم مبلغ
۳۴۷۲۰۰۰۰۰۰ ریال که کمتر از یک نهم
و در سال ۱۳۳۲ مبلغ ۴۴۲۱۰۰۰۰۰ ریال
که تقریباً معادل یک هفدهم در آمد های
عمومی بوده ضمن بودجه در آمد فید شده و
بالاخره در سال ۱۳۲۸ ضمن ارقام در آمد دولت
در بودجه مبلغ ۹۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال بابت
در آمد نفت جنوب قلمداد گردیده که این
مبلغ حد اعلاای در آمد نفت جنوب هم کمتر
از یک هشتم در آمد های دولت بوده است پس
آنها که ایران را بدون در آمد نفت کشوری
از پا در آمده میدانند یا جاهلند یا مغرض .
در مذاکراتیکه با آقای دکتر شاخت در
آلمان بعمل آمد اظهار می کردند هر دو جناب
و مخالفه ای که درباره خرابی اوضاع اقتصادی
ایران میشود بیش از حقیقت امر است و
تعجب میگردند چطور این تبلیغات گمراه
کننده حتی در بعضی از دستگاههای دولتی
هم نفوذ کرده و عقیده داشتند با انعاز یک
سیاست اقتصادی روشن میتوان اقتصاد کشور
را بر اساسی متین استوار ساخت گمان میکنم
آقایان نمایندگان معترضه با اینجناب هم
عقیده باشند که با مراتب معروضه و نظریات
مطمئن اقتصادی و سایل مبارزه با کنترول در
اختیار ملت ایران هست و امید کنترول دولت
انگلستان باینکه ملت در نتیجه فشار اقتصادی
سر تسلیم فرود خواهد آورد واهی ویی اساس
است و مطمئناً در این مبارزه پیروزی با ما
خواهد بود اما بشرطها .

شرط اصلی تصفیه دستگاه اداره از
اعمال بیگانه که متعبداً سعی در تخریب اوضاع
کشور دارند میباشد دوروز قبل با جمعی از
همکاران حزب ایران که اینجناب نیز افتخار
عضویت آنرا دارم مذاکره می کردیم و
اکتراً از اینکه تصفیه دستگاههای دولتی با
شروع تشنه و با اگر هم در دستگاههای
خیلی مسودی شروع شده بقدری بکندی
بیشرفت میکند که در حکم عدم شروع است
گله داشتند و شواهدی ذکر میگردند که
چون برهه عیانست محتاج بیان نیست
بنده میخواهم از پشت این تریبون
تقاضای ملت را در باره اصلاح و تصفیه
دستگاههای دولتی بسج جناب آقای نصرت
وزیر برسانم
جناب آقای دکتر صدوق ، ملت از
اینکه تحت رهبری و مجاهدت شبانهریزی
و فعالیت شکی تا پذیر تا جالی پیروزی
سیاسی عظیمی در مبارزه با بیگانگان نایل
آمده قدر دانست و شارا بنوار یک تهران
بروز ملی شکر و ستایش را انتظار دارد این

دهبر سزرك ببارزه عظیم دیگری که مبارزه با فساد و رشاه و ارتشاه و تصفیه دستگامهای اداری و طرد ابادی استعمار و نوکران یسکانه از آن دستگامهاست

جناب آقای نخست وزیر ملت پشت سرشاست و اینکه اصلاحات داخلی بکندی پیش میرود و مبارزه با فساد در ادارات و وزارتخانه ها شروع نشده نگرانست

جناب آقای نخست وزیر، ملت در سابه ارشاد جنابعالی و حضرت آیت الله کاشانی و سایر همکاران محترمان نوانست با دادن فریبهای زیادی در سوام نیر مشروطیت ایزانرا تکمیل نماید و بصفت انقلاب مشروطه در سوام نیر ماه بکمال خود رسبد رژیم قبل از سوام نیر تلفیقی از استبداد و مشروطیت بود ولی ملت در آنروز با خون خود حق خود را تثبیت کرد و گمان نبود که ایروز باید منشاء تحولات بزرگ اجناسی و اداری گردد ولی اکنون با کمال تأسف مشاهده میکنم همان ابادی اختناق ملت در پشت عیز ادارات نشسته و چون حاکمان در زمان معزولی به ظاهر بایزید شده اند در صورتیکه در حفا نیش بر شملت میزنند

بنده در این باب پیش از این حرفی نمیزنم زیرا در خانه کس است و یک اشاره بس

خلخالی - بحق جنابعالی خیلی خوب بود ولی مسافرت آقایان با مریکا خوب نبود

مهندس غروی - بنده طبق ماده ۱۶۷ عرض دارم

نایب رئیس - بفرماید ولی خیلی مختصر

مهندس غروی - بنده چند کلمه بیشتر عرض ندارم. این روزها سعی میشود که بعضی مطالبی گفته شود که بنظر بنده صلاح نیست این مطالب در باره قضات مملکت و داد کستری است این است کردن مانی داد کستری مملکت در چنین موقعی که ما باید بگوئیم که داد گامهای کاملاً بایر جا و معکم است زیاد خوب نیست اینجانبست با آقای لطفی یک معضالی گفته شد که بنظر شوخی هم بنظر بنده صلاح نبود بنده خواستم عرض کنم که نسبت بشخصتهای مثل ایشان نباید این صحبتها شود در داد کستری ماشخصتهای امثال جناب آقای لطفی بسیار لازمند و شایبستی ایشان را تجلیل کنید و اجازه بفرماید در تجلیل مقام ایشان یک شعر بخوانم

نایب رئیس - تغییر بنده اجازه نمی دهم

امامی اهری - اینقدر مسخره شده است که میخواهی برای تجلیل وزیر داد کستری شعر بخوانی!

مهندس غروی - آقا بنده طبق ماده ۱۶۷ اظهار دارم و غیره

حاج سیدجوادی - بنده مایل داشتم صحبت بکنم ولی نتیجه مسافرت آقایان بازماند این شد که وقت من هم استعمار استعمار شد این که نیشود من بیایم و صبح زود وقت بگیرم و بهره اش را دیگری ببرد

مهندس غروی - اجازه بفرماید بنده توضیح عرض کنم که رفع سوء تفاهم بشود

۴- سؤال آقای دکتر سنجایی راجع بوقایع غرب و جواب آقایان وزیر کشور و وزیر امور خارجه

نایب رئیس - آقای دکتر سنجایی سؤالات را بفرماید

دکتر سنجایی - عرض کنم در چندین قبل سؤالی تقدیم مقام ریاست مجلس شد که بوزارت کشور و وزارت دفاع مثنی بفرستند و برای حواس در مجلس حاضر شوند این سؤال راجع به بعضی جزئیاتی بود که در صفحه غرب اتفاق افتاده است (صحیح است) و میل داشتم که آقایان محترم شریف بیاورند در اینجا و توضیح بدهند سؤالی که بنده از آقایان کردم این بود که اگر چندی پیش بطور صحیح از اردو بهشت امسال بر طبق اطلاعاتی که بنده رسیده در صفحه کرمانشاه و کردستان در چند مورد یک دستگامهای مرموزی جوسه چیز بجات در بعضی از نقاط عشایری پانین افتاده که بعضی از آنها خراب شده و بعضی از آنها سالم پیدا شده بدست مأمورین دولت هم رسیده است بنده مایل داشتم در این باب بپرسم که اولاً آیا این موضوع صحیح است یا نیست؟ دوم اینکه این دستگامها چه بوده؟ از کجا فرستاده شده؟ چه منظوری بوده و دولت چه اقدامی در مقابل آن کرده است؟ چه بوده؟ این سؤال اولی بنده بود سؤال دیگر این بود بر طبق اطلاعاتی که بهار بنوشته گان محترم کرمانشاه اطلاع دارند از چندی پیش در بین ایلات و عشایر کرمانشاه و کردستان تحریکاتی میشود اشخاص خارجی از خارج لزمزم آمد و شنیدنی در بین این ایلات و عشایر میکنند یک بنوعیهای در بین سران بعضی از سران این ایلات و عشایر میشود و اشتها را میست مخصوصاً بنده شنیدم و میشنوم و گزارشهای مرتب رسیده است که حتی اشخاصی از خارج به آنها رسیده و داخلهم کمپوش اشخاص خارجی میزند و بدست آنها میرسد

سؤال بنده این بود که آیا این جزئیات صحیح است؟ آیا این مأمورین و اشخاص جاسوس یسکانه بین عشایر آمد و شنیدم کنند یا خیر؟ آیا این اتحاد و ائتلافی است که میگفته بعضی از این ایلات و عشایر با هم کرده اند راست است یا نیست؟ دولت این اطلاعات را دارد یا ندارد؟ آیا این اشخاص

که میگویند از خارج و داخل با آنها میرسد حقیقت دارد یا خیر؟ دولت در قبال این امر چه اقدامی انجام داده است؟ و مخصوصاً سؤال کردم برای ایلات و عشایر و طغیان و وطن پرستی که خوشبختانه در این صفحات و تمام صفحات ایران اکثریت قاطع دارند برای دفاع از این ایلات و عشایر اگر یک پیش آمدهائی شود دولت چه اقداماتی به عمل آورده است؟ مخصوصاً بنده بطور مخصوص اطلاع دارم که در حوالی اورامان یک شخصی بنام محمد امین یک اورامانی لهونی که سوابق بسیار سوئی دارد و مردم از او قوی العاده شاکی هستند و بدست او قتلها و جنایاتی هم اتفاق افتاده است (مکرمی - بنده دمحرطه به دولت تذکر دادم) و مردم مکرر از او شکایت کرده اند. این شخص کسی است که مملکت حاکم و املاکی در عراق دارد و بعضیهای او در عراق تحصیل می کنند ولی اطلاعات و مکان وفود او در ایران است و این شخص مستقیماً با مأمورین عراق و عمل خارجی ارتباط دارد و این شخص واسطه تحریکات بوده است میخواهم بدست دولت در مقابل این چه اقدامی کرده است؟ بنده اطلاع دارم که یک تشکیلاتی در عراق داده شده برای ارتباط با این ایلات و عشایر از آن جمله بنده میشنوم که این تشکیلات باوری سمد معروف در عراق ارتباط دارد و عالی یا ارتباط او بین ایلات و عشایر ما وارد میشود دولت در مقابل سو گیری از این امور دست اطلاع دارد یا ندارد؟ بنده میخواهم استفاده کنم از این موقع و عرض کنم که از زمان جنگ بین الملل اخیر بعد (آقای وزیر کشور با آقای وزیر امور خارجه صحبت میشوند) (جناب آقای وزیر کشور توجه بفرماید هم عرض بنده را می شنود که حواس بفرماید هم حواس بفرماید اینست که استفسار می کنم که توجه بفرماید) عرض می کنم که در این جنگ بین الملل اخیر سیاست یسکانه بدست مأمورین خود مابعدت حال کشوری و لشگری خود ما بعضی از سران و رؤسای جانبکار برای ما ساخته (صحیح است) بعد رشید معروف که یکی از یسکانه و جانبکاران و خائنان است در دوران اول این جنگ بین الملل که متظین وارد شدند بدست مأمورین انگلیسی تحت حمایت قرار گرفته بنده از شما تقاضا می کنم و از آقایان تقاضا می کنم مراجعه کنید به آرشیو وزارت جنگ و ببینید چه مثنی بنام حفظ امنیت از طرف دولت باین بانی میبرد جاسوس یسکانه پرستند و میشنود (کرمی - رزم آراه درجه انتظاری بلور داد) ببینید به آرشیو وزارت جنگ مراجعه کنید ببینید همین سمد امین یک و برادرش بعضی از سران جوانتر که اولاً درجه سروانی انتظاری با آن داده (حاج سید جوادی - یک سران انتظاری هم در دوران جنگ بود)

هدایت آقای بیسی (اجازه بفرماید آنطوری که بنده اطلاع دارم همین چند شید معروف حقوقی داده شده است که در ایران کسی نگرفته است و گویا سواد حقوق شاه سلطنت بوده تمامی ۲۰ هزار تومان حقوق بار می دادند اینها اشخاصی بوده اند که خود ما ساختیم و هر موفقی که این جنایت پیشگان خواستند مورد تعقیب قرار بگیرند سیاست های یسکانه نگذاشته اند همین محمد امین یک الان یک اشخاصی شاید در داخل مملکت باشند که اینها را تحت حمایت قرار می دهند (تربیان ما ساختیم یسکانه ما ساختند) بنده میخواهم عرض کنم که توجه بکنید که ایلات و عشایر و طغیانست نباید مأمور شوند و بانها و خائنین نباید در کلانشان تشویق شوند (صحیح است) امروز آقایان باید توجه بفرماید که سیاست یسکانه با انواع و اقسام مختلف سیاستهای شمالی و غرب شمالی و جنوبی و غیره در مناطق کردستان ایران تحریکاتی میکند (صحیح است) مردمی افروشی موفقی که ۲ هزار سال تاریخ سکه ما تاریخ مدون دارد به جوفت مصر میرد ایرانی بوده است به جوفت نارنجی عراقی ساخته است بزایش پوشش مینش نارنجش عراقیش اقتصادش سرابا ایرانی بوده دستگام تبلیغات احسی جوسه یک عشت خان میخواهند در بین آنها تبلیغاتی کنند و آنها را مصر میرد ایرانی بداند دست کرد که باید یک دست ایرانی و بدست ایرانی وجود باید سیاستهای یسکانه میخواهند ضمناً بوحوش بیاورند (صحیح است) اینست که بنده میگویم باید دولت باین امور توجه داشت باشد و برای اینکه باید اولاً امنیت ایجاد کند دوم وطن پرستان را تقویت کند سوم حال یسکانه را منکوب کند و علاوه بر این آقایان این اشخاصی که امروز در دست ایلات و عشایر دست چه منظور است بنده عرض می کنم که این اشخاصی نتیجه اش اینست که یک وقتی این ایلات و عشایر بجان هم بیفتند و هم امنیت ایجاد کنند با یک وقتی بدست یسکانه بیفتند و بر طبق مملکت از آنها استفاده شود (صحیح است) اینست که یکی از عتقه های ما حالا که در یک مبارزه ملی هستیم باید این باشد که هر چه زودتر عشایر در دست مملکت خلع سلاح شوند بنده خود مطالبه ای بنام من هست ولی عرض می کنم آقایان که وطن پرست هسته این فکر را تقویت میکند امروز همین آه بلن اینجا صحبت که شد

آقای فتاحی - آقای غروی فتاحی این صحبت را که میفرمودم این فکر را تقویت میکند و بیگانه حناً لازم است دولت اینکار را بکنند اینست که بدست ما بکنم (وزیر رئیس جناب آقای دکتر سنجایی بدون تعجب بفرماید) البته چون تعجب است ما بکنم که اولاً سؤالی که در این ایلات و

کردم جواب فرماید و ثانیاً باین مسائل توجه فرمائید.

نایب رئیس - آقای وزیر کشور

وزیر کشور - در تاریخ ۱۸ فروردین ماه سال جاری گزارشی از ژاندارمری به کلی رسید که يك دستگاهی که فرستنده تعبیر شده بود در مرز پیدا شده است. بلافاصله بمأمورین محلی (شمس قنات آبادی - آقای دکتر صدیق بیخسید این فرستنده بود یا فرستنده تعبیر شده بود؟) حالعرض می-کنم بمأمورین محلی دستور داده شده که این دستگاه را مورد رسیدگی و دقت قرار بدهند و کسانی که این دستگاه را پیدا کرده اند از آنها هم تحقیقات لازم بکنند و نتیجه را اعلام بدارند. بعد از مطالعاتی که وزارت دفاع ملی کرد باین نتیجه رسید که این دستگاه يك دستگاه هواسنج بود و باریگر خبر رسید که ۳ دستگاه پیدا شده است و در این باب هم گزارشی از ژاندارمری بود و وزارت کشور از وزارت دفاع ملی سؤال کرد آنها هم تحقیقاتی کردند و مطابق آنچه که شهرانی و ژاندارمری تشخیص داده اند دستگاه فرستنده است و دستگاه فملا ضبط شده است و وزارت دفاع ملی در این باب مشغول مطالعه است نتیجه را ممکن است بعداً بعرض آقایان برسانم که این دستگاه چیست راجع بسؤال دوم جناب آقای دکتر سنجابی عرض کنم که (گریمی - از کجا آمده را نفرمودید؟) (شمس قنات آبادی - البته از هوا دیگر معلوم است) (خنده نمایندگان) عرض کردم که دستگاهها را پیدا کرده اند (دکتر سنجابی - محققاً مال ایران نبوده) بنده وقتی می توانم بگویم که از هوا آمده است و یا کسانی آنها را با آنجا آورده اند که عینی باشد ولی چون در موقعیکه کسان معینی یا از هوا یا در زمین اینها را آنجا گذارده اند کسی مشهود نشده است نتیجه این است که بنده نمی توانم صراحة بآقای عرض کنم که از کجا با آنجا رسیده (مهندس زیرک زاده - اگر با چتر باشد چترش باید در آنجا باشد) مطابق علمی که ما داریم بنده مجاز نیستم بآقایان عرض کنم که این با چتر باز است یا با وسایل هوایی ولی این شایعاتی است و در این شایعات بانظر تحقیق و بدون آنکه حقیقه بخواهیم خارج از قاعده اظهار نظر بکنیم مطالعه کرده و خبر می دهیم بهر حال نتیجه مطالعات وزارت دفاع ملی زاراجع بدستگاههایی که اخیراً پیدا شده است بنده بعداً ممکن است بعرض آقایان محترم برسانم سؤال دوم جناب آقای دکتر مربوط باوضاع کردستان و اخباری بوده است که بایشان راجع با آنجا رسیده است محتاج بتوضیح نیست که تعریکات خارج حدود پنججاه سال است که در این کشور هست و محتاج به تذکار هم نیست که این تعریکات در سالهای اخیر شدت داشته و بعد از وقوع جنگ اخیر عوامل

و ایادی بیگانه فرصت بیشتری پیدا کرده اند که موجبات اضطراب و اخلال افکار را فراهم کنند و بنده تردید نمی کنم در آنچه جناب آقای دکتر فرمودند راجع باینکه این ایادی که از بیگانگان بوده است و بگناه بدبختانه از غده معدودی از کسانی که اغوا شده بودند (گریمی - مأمورین دولتند) و دست بخرابی و فساد دستگام زده اند و این باهکارهای آنها نتیجه اش گرفتاریهایی است که برای این مملکت در اوقات مختلف ایجاد شده اوضاع کردستان قبل از دولت جناب آقای دکتر مصدق يك جریانات خاصی پیدا کرده است و همانطوریکه فرمودند افراد و اشخاصی در آنجا بوده اند که از جانب خارج و داخل تقویت میشده اند و بدبختانه شاید قسمت مهمی از سیاست بیگانگان بوسیله همین افراد در آنجا اجراء میشده ولی يك امر مسلم است بنده خیلی مسرور و مفتخر هستم که بیانات جناب آقای دکتر سنجابی را که خود يك فرد ممتاز و وطن دوست و مطلع بتاریخ و اوضاع و احوال این مملکت و سیاست بین المللی هستند (بعضی از نمایندگان - صحیح است) در اینجا شنیدم و آن این است که جناب آقای دکتر سنجابی که گذشته از مقام نمایندگی يك فرزند برومند سرزمین تاریخی ایران کردستان هستند در این جا مطالبشان از دو جهت برای بنده حجت است یکی آنکه يك ایرانی واقف بمواقف و مآثر و افتخارات مملکت صحبت کرده است و دیگر اینکه يك فردی از آن سرزمین مطالبی در وطن دوستی مردم کردستان بیان کرده است و بحکم اهل البیت ادری بمافی البیت ایشان البته مطالبشان درباره فداکاری مردم کردستان و وطن دوستی آنها و آن مراتب نادر آن سرزمین برای اینکه از اقوام تاریخی نه قبلی از تاریخ از اقوام تاریخی که مفاخرشان زین صفحات تاریخ است مادها هستند و مادها همه از سرزمین کردستان پیدا شدند و مردم کرد يك علاقه و بستگی و فداکاری همیشه نسبت بسرزمین خودشان و مملکت باستانی خودشان ایران داشته اند (نریمان - آن سرزمین همین سرزمین ایران است) وطن پرستی افراد ایل چه در کردستان و چه در عسایر و ایلات دیگر مورد اختلاف نیست حساب چندتن معدود را نباید حکمی قرارداد برای عامه افراد و کافه مردم عشیره ای (پور سرتیب - آن چندتن نه عشیره ای هستند نه ایرانی) بظاهر ایرانی هستند و خود این افراد شك نیست همانطور که اشاره میفرمودند و نام بعضی از آنها را بردند در میان ایلات هست مورد اختلاف نیست ولی دولت اولاً از اعمال آنها بی خیز نیست و ثانیاً از اوضاع کردستان بقدر کافی اطلاع دارد و بنده بطور خصوصی خدمت جناب آقای دکتر چندبار مطالبی عرض کردم و از خود ایشان هم که واقف باوضاع آنجا هستند سؤالاتی کردم و حتی در مقام مشورت از ایشان برای

چاره جوئی سؤالاتی کرده ام تعریکات انفرادی را بهر حال آقایان باید مطمئن باشند که از سیاست عمومی و اوضاع عمومی میگذرید جدا کرد (صحیح است) بنده با وزارت دفاع ملی و ستاد ارتش در این باب چند بار با اطلاع جناب آقای نخست وزیر کمیسیونی در وزارت کشور کرده ام و از جناب آقای دکتر سنجابی خواهش خواهم کرد که در این کمیسیونها تشریف بیاورند و نظر خود را بماعلام کنند و در چاره جوئی باما شرکت کنند برای اینکه چگونه این افراد را نه جماعات راجحون خطری از جانب جماعات ایل و عشیره یعنی ایرانیها بهیچوجه نیست افراد را باید با آمرسان زیر نظر بگیریم محدود کنیم و بعد از بدست آوردن مدارک لازم آنها را تحت تعقیب قرار بدهیم و اقداماتی شدید بموجب مقررات قانون در باره آنها اجراء و اعمال کنیم راجع بتخلع سلاح در قسمت کردستان و سایر ایلات با کمال تأسف باید عرض کنم که اگر اسلحه با افراد ایل داده شده برای مقاصد و منظورهای معینی بود که اجمالاً جناب آقای دکتر بآنها اشاره کردند (پور سرتیب - برای ایجاد ناامنی) و مورد قبول بنده است ولی البته خلع سلاح باید با تدبیر و مطالعه و بموقع خود صورت بگیرد و این کار منظور نظر دولت جناب آقای دکتر مصدق هست و امیدوار هستیم که در این مسئله هم بموقع خود از نظر آقایانی که در این مسائل واقف دارند و در مجلس شورای ملی تشریف دارند استفاده کنیم و راجع بآنچه که درباره وقایع در مرز عراق و ایران بود باید عرض کنم که شایعاتی وجود داشته است ولی تا آنجا که بنده اطلاع دارم و وزارت دفاع ملی هم اطلاع دارد باید عرض کنم که از جانب مردم عراق و دولت عراق که دولت دوست و برادر و همسایه ماست تا کنون مدرکی و خبر موثقی که دلالت بر اخلال افکار و زحمت آنها در میان ایلات باشد بهیچوجه به ما نرسیده است و در این باب شاید جناب آقای وزیر امور خارجه هم اگر مقتضی بدانند مطالبی اگر باشد با اطلاعاتی که دارند البته بعرض آقایان محترم خواهند رسانید

نایب رئیس - آقای وزیر امور خارجه فرمایشی دارید بفرمائید

وزیر امور خارجه - بنده از این فرصت استفاده می کنم چون جناب آقای دکتر سنجابی با کمال علاقمندی و وطن پرستی که دارند اشاره ای بوضع و اوضاع مرزی ایران کردند بنده لازم می دانم که چند کلمه ای بعرض آقایان برسانم که اتفاقاً دیروز هم در جلسه مصاحبه مطبوعاتی توضیحاتی بمطبوعات داده ام آقای وزیر مختار و کاردار عراق که دیروز آمده بودند درباره بعضی مسائل صحبت بکنند بنده ضمن صحبت بایشان عرض کردم که ملت و دولت ایران در این موقع حساس به روش همسایگان خود کمال اهمیت

را میدهد و امروز ما خوب میتوانیم بفهمیم که همسایه های ما در این الفاظ و عبارات دیپلماتی که بکار می برند تا چه حد صادق میکنند (صحیح است) دولت و ملت ایران همیشه يك روابط بسیار ضمیمه ای با دولت و ملت عراق داشته است و آن را حفظ کرده است و حتی این را بنده بایشان تذکر دادم که در بسیاری موارد افکار عمومی نسبت بمسائل مورد توجه از ما جداً خواسته است که مطالب معوقه را روشن بکنیم و هر چه زودتر تکلیف اینها را روشن کنیم (پارسا - ولی این دوستی همیشه یکجانبه بوده این دوستی از جانب ما بوده است) ولی دولت ایران از نظر مصالحی که در پیش داشته همیشه سعی کرده که طوری عمل بکنند که باین روابط صمیمانه و قدیمی ما هیچگونه خللی وارد نشود مخصوصاً بطوریکه جناب آقای دکتر سنجابی هم تذکر دادند گزارشهایی بدولت رسیده بود که تعریکاتی در مرز ایران و عراق اتفاق افتاد و حتی بعضی از خبر گزارها گفتند که نیروهائی در مرز ایران و عراق متمرکز شده است البته در این موقع حساس افکار عمومی ایران کمال علاقه را دارد که دولت باین مطلب با مراقبت مخصوص توجه کند ولی این نکته را هم نباید فراموش کرد که همان عواملی که نمیخواهند ممالک شرقی رشد پیدا کنند همیشه سعی کرده اند که از تشمت و اختلاف این ممالک استفاده کنند و هر چیز کوچکی را بزرگ کرده اند که این ممالک بروی هم پنجه بزنند ما با همسایگان مخصوصاً ممالک همکیش و مالکی که با ما روابط دیرینه دارند هیچوقت احساس اینکه اینها بیگانه هستند اینها در سرحد ایران قرار گرفته اند هیچوقت يك همچو احساسی در بین ملت ایران نبوده است خاصه نسبت بعراق که ملت مسلمان ایران همیشه آنجا را يك سرزمین مقدسی برای خودش تلقی کرده است و تلقی می کند بنده با آقای وزیر مختار عراق عرض کردم که این مطالبی را که بعنایعالی می گویم بدانید که این از نظر صحبتهای معمولی که می نشینند دیپلماتها با هم میکنند نیست این حقیقتی است که امروز ملت ایران انتظار دارد که دولت شما با کمال توجه بمرزهای ایران نگاه کند و مخصوصاً توجه داشته باشد که اگر خدای نا کرده حادثه ای در آنجا اتفاق بیفتد این یکی از زخمهائی است که ملت ایران هیچوقت فراموش نخواهد کرد (صحیح است) و بنده بعنایعالی آقای دکتر سنجابی هم عرض میکنم که دولت کمال توجه باین مسئله را دارد و در قسمت هائی که جناب آقای وزیر کشور توضیح دادند البته مسائل داخلی آن مورد توجه است و امادر مسائل خارجی نظر دولت این است که با حفظ رعایت کمال دوستی همسایگان کوچکترین نقطه ای که در مرزهای ایران پیش بیاید و گمان میکنم که همسایگان ایران چه در شمال و چه در سایر قسمت ها بدانند که سیاست بطرفی کمال سیاستی که صمیمانه و صلحانه تعقیب میشود و وجه

نظر حکومت ملی د کتر مصدق است و امیدوارم که این رویه متقابل را همسایگان ما هم در مورد ایران بکار برند (صحیح است - احسن)

نایب رئیس - آقای دکتر سنجابی فرمایشی دارید؟ (دکتر سنجابی - بلی خبلی مختصر) بفرمائید

دکتر سنجابی - عرایض بنده مختصر است و برای اینکه شاید آقایان بهتر توجه بفرمایند در محل تریبون عرض میکنم در نتیجه این سؤال و جواب معلوم شد که عرایضی که بنده عرض کردم واقیبت و حقیقت داشته است البته منظورم بهیچوجه اعتراضی نسبت بدولت نبود بنده کمال علاقه و اعتماد را بدولت جناب آقای دکتر مصدق دارم و خود بنده یکی از فدائیان ثابت و پای برجای ایشان بوده و هستم و در وطن پرستی و فعالیت ایشان و دولت ایشان بهیچ وجه تردیدی ندارم ولی بیان این مطالب در حضور نمایندگان محترم مجلس شورای ملی برای این بود که بدانند یک جریاناتی هست و جلب توجه رسمی دولت در این مقام مجلس شده باشد لازم دانستم که متوجه باشند یک چنین تحریکاتی در سرحدات ما هست و باید دولت کمال مراقبت و مواظبت را داشته باشد جناب آقای وزیر کشور تصدیق کردند که یک دستگاههایی بوده است چند نکته در اینجا مسلم است یکی اینکه اینها محققا از داخل ایران نبوده است بر فرض هم دستگاه هواسنجی هم فکر کنیم بوده مسلما از داخل ایران نیامده و در خود آن محل هم مسلما سبزه نشده کارخانه دستگاه هواسنج سازی در توی ایلات و عشایر نیست (پور سر تنب - احتیاجی هم ندارند) و احتیاجی هم ندارند پس محققا اینها از خارج آمده است و تا آنجا هم که بنده اطلاع دارم بعضی از آن ها دستگاههایی بوده اند که با پاراشوت همراه بوده اند و اینطور برای بنده مسلم است که از خارج بوسیله یک طیاره هائی فرستاده شده و یا از هوارفته اند و بالاخره در یک نقطه های معینی پائین آمده اند اما آن ها چه بوده است بنده اهل فن نیستم و آنها را ندیده ام ولی میدانم خالی از غرابت نیست که یک دستگاههای هوا سنجی از خارج بنده نمیدانم از کجا فرستاده باشند مخصوصا در یک نقاط عشایری معین بخصوصی پائین آمده باشد این نظر بنده کمالا قابل اطمینان و اعتماد میتواند باشد (مهندس زیر کزاده - آقای دکتر سنجابی هر شاگرد مدرسه ای میتواند بگوید یک دستگاه هوا سنج چیست و یک دستگاه رستور چیست) در هر حال منظور بنده از این عرایض دولت عراق و ملت عراق نبود بنده یقین دارم که ملت عراق احساسات دوستانه و صمیمی نسبت بملت ایران دارد و یقین دارم دولتی هم که نماینده آن ملت باشد همین سیاست را نسبت بیا خواهد داشت اما بنده که نماینده مجلس هستم در اینجا

باید عرض کنم مبارزه ای که ملت ایران در این چند سال با سیاست استعماری کرده است هنوز در بسیاری از کشور های خاور میانه انجام نشده و در بعضی از این کشورها دستگاههای استعماری بوسائل مختلف قدرت ترارند و وسائل دارند آقایان میدانند که در عراق سیاست استعماری حق داشتن نیروی هوایی دارد و فرودگاههایی در اختیار آنهاست از این وسائل و قدرتی که دارد ممکن است سوء استفاده کند عمال جاسوسی که در داخل مملکت ما داشته اند هنوز هم دارند در آنجا هم دارند و این تحریکاتی که در داخل مملکت امروز بروز و سائلشان برای آن ها محدود میشود ممکن است از خارج مملکت ما از خارج مرزهای ما استفاده کنند و این تحریکات را بخواهند ایجاد کنند این است که هر قدر ما این وسائل را در داخل محدود کنیم باید توجهمان برزها بیشتر باشد نکته دیگری که باز بنده باید عرض کنم خدمت آقایان و استدعا می کنم توجه بفرمایند

نایب رئیس - خبلی مختصر بفرمائید **دکتر سنجابی** - البته خبلی مختصر عرض می کنم بعضی از مأمورین سابق وزارت دفاع ملی را بنده باید عرض کنم که مورد اعتماد مردم نبوده اند و تصور میشد که بیک صورت هائی انتخاب می شوند برای اینکه یک سیاست ها و یک نقشه هائی در بعضی از نقاط در دست داشته باشند این مطلبی را که بنده عرض میکنم نباید به افسران وطن پرست و ملی و با شهامت ایران بر بخورد مجلس شورای ملی نمایندگان ملت بسرباز خودش به افسر وطن پرست خودش کمال اعتماد و اطمینان و احترام را دارد (صحیح است) ما میل داریم که در بین آن ها اشخاص مظنون و یا ضعیف نباشد که بشود یک وقتی از آنها بر علیه مصالح مملکت استفاده کنند بنده بخاطر دارم که یک وقتی در استاندارای غرب چندین نفر از رؤسای ادارات بودند بنده اعتراض کردم که بچه مناسب مأمورین دولت بتحریر و دستور صریح یک مأمور بیگانه با بیچارگی قسمت بزرگی از مملکت را به یک نفر قاچاقچی تسلیم کنند که منافع آن را ببرد بنده الان جایش نیست که دقیقتر بگویم ولی پرونده اش هست و در موقعش خواهم گفت وقتی من موضوع را گفتم فرمائید تیپ تحمل این موضوع را نکرد که من بیک بیگانه ای اعتراض کنم باشد قهر کرد رفت بیرون اینطور اشخاص نباید مأموریت داشته باشند بخصوص در این نقطه های حساس مؤثر مملکت (صحیح است) هنوز ممکن است این جور افسرها یا بجزه یا ارشد در این نقطه ها باشند و نخواهند حقایق را بگویند و نخواهند آن مأموریت ملی را که بآنها ارجاع شده است و بآنها سپرده شده است بخوبی انجام دهند و نخواهند حقایق را لوث کنند دولت باید مراقب این جماعت باشد هر قیظ مراقبت در این باب شدیدتر باشد ایلات و عشایر و

مردم وطن پرست امیدوار تر میشوند و آن افراد معدود خدمتگذار بیگانه که جناب عالی در اینجا فرمودید معدود تر خواهند شد و نه کر این عرایض فقط باین منظور بود

نایب رئیس - آقایان اعضای کمیسیون بودجه اطلاع دهید که فوراً بمجلس بیایند آقای کجگاهی

۴. تقدیم دو فقره سؤال از وزارت راه و دارائی بوسیله آقای گنجگاهی - بنده دو سؤال داشتم از وزارت راه و دارائی تقدیم مقام ریاست می کنم که بجزریان بیفتد

۵. تقدیم لایحه دو فوری دائر با اجازه تعقیب آقای احمد قوام بوسیله آقای وزیر دادگستری

نایب رئیس - بدولت ابلاغ میشود چون بواسطه اهمیتی که موضوع پرداخت حقوق کارمندان دولت داشته است و کمیسیون بودجه مایل نبوده که این کار معوق بماند این است که با اجازه مجلس شورای ملی کمیسیون بودجه را امروز صبح تشکیل داده اند و توضیحاتی از وزیر دارائی در این باب خواسته اند البته این اجازه استثنائی بوده است و عموماً کمیسیون های مجلس باید در ساعاتی غیر از ساعات جلسه علنی مجلس منعقد بشود حالا هم مجدداً از بنده اجازه گرفته اند و دیدم چون موضوع مربوط به کار کبان دولت است موافقت کردم که کمیسیون بودجه بکار خودش ادامه بدهد از طرف دیگر جناب آقای لطفی اطلاع دارند که لایحه ای برای تقدیم بمجلس دادند اگر فوریت ندارد مرحمت کنند و اگر فوریت دارد بهتر است جلسه آینده مرحمت بفرمایند

وزیر دادگستری - دو فوریت دارد اجازه بفرمائید همین امروز تقدیم کنم

نایب رئیس - بسته بشخص خود دولت است حالا با جلسه بعد بفرمائید

وزیر دادگستری (آقای لطفی) - لایحه ای است با قید دو فوریت که تقدیم میکنم چون من صدایم رسانیست میدهم آقای معاون بخوانند

(آقای دکتر ملک اسمعیلی معاون وزارت دادگستری لایحه را بشرح ذیل قرائت نمودند)

مجلس شورای ملی در وقایعی که از ۲۷ تیر تا سی ام تیر ۱۳۳۱ در تهران و ولایات اتفاق افتاده تعقیب و تحقیقات از آقای احمد قوام مورد لزوم و ضروری است لذا اجازه تعقیب مشارالیه را بتصویب ماده واحده ذیل از مجلس شورای ملی بفرمائید در خواست می نماید ماده واحده - مجلس شورای ملی به وزارت دادگستری اجازه میدهد که نسبت بوقایع ۲۷ تیر تا سی ام تیر ۱۳۳۱ آقای احمد قوام را مورد تعقیب قانونی قرار دهد نخست وزیر - دکتر محمد مصدق وزیر دادگستری - لطفی

نایب رئیس - فوریت اول لایحه مطرح است ولی چون موضوع عادی نیست و چیزی بی سابقه ای است که بمجلس آمده باید با قوانین تطبیق کند و بنظر بنده براح طرح این ماده واحده لازم است که قبلاً در اطلاق هیئت رئیسه هم دولت و هم چند نفر از آقایان تشریف بیاورند برای مشورت چون اشکالی بین ماده پیشنهادی دولت و مواد مربوط بقانون معاکه وزراء در ظاهر دیده میشود ممکن است که این جور نباشد برای همین کار فعلا ده دقیقه تنفس اعلام می کنیم (یک ساعت بعد از ظهر جلسه بعنوان تنفس تعطیل و یک ساعت وسه ربع بعد از ظهر مجدداً تشکیل گردید)

۶. طرح و تصویب دو فوریت لایحه اجازه تعقیب آقای احمد قوام

نایب رئیس - ماده واحده قرائت می شود (بشرح زیر قرائت شد) در وقایعی که از ۲۷ تیر تا سی ام تیر ۱۳۳۱ در طهران و ولایات اتفاق افتاده تعقیب و تحقیقات از آقای احمد قوام مورد لزوم و ضروری است لذا اجازه تعقیب مشارالیه را باماده واحده ذیل از مجلس شورای ملی بقید دو فوریت درخواست می نماید ماده واحده - مجلس شورای ملی به وزارت دادگستری اجازه می دهد که نسبت بوقایع ۲۷ تیر تا سی ام تیر ماه ۱۳۳۱ آقای احمد قوام را مورد تعقیب قانونی قرار دهد نخست وزیر - دکتر محمد مصدق وزیر دادگستری - لطفی

نایب رئیس - فوریت اول ماده واحده تقدیمی دولت مطرح است مخالفی نیست آقای حاضرین زاده - مجلس جانی است که باید اصول را همیشه آنجا محترم شمرد خواه بنفع زید باشد خواه بنفع عمرو باشد فرق نمی کند سلب مصونیت یک وکیل یا اجازه تعقیب یک وزیر یک تشریفاتی در قانون برای آن پیش بینی شده اینها هم در دنیا روی فلسفه ای بوده و زبردشن زیاد پیدامی کند وکیل برای اینکه مطلبی را مدلل بکند مجبور است که استدلال بکند ممکن است که بزلت یار بر بخورد اگر یک تشریفاتی برای تعقیب آنها نباشد و همینطور با قید دو فوریت و فی المجلس روی احساسات یک تصمیمی گرفته شود این سابقه ای خواهد بود که برای بعد های مملکت خوب نیست (صحیح است) من در مجلس نبودم آنوقت هائی که شاه سابق بود و سلب مصونیت در مجلس از وکلا و اجازه تعقیب برای وزراء می گرفتند ولی خیال می کنم و آنچه شنیدم در آن موقع تشریفات ظاهری رعایت میشد این آقایان و کلاهوش نمی شوند مسلک و فکر و رویه شان تادو روز دیگر عوض نخواهد شد اگر یک حسن ظنی دارند و اگر سوء ظنی دارند چرا ماتشریفات را از بین ببریم (گریه) قرار می کند (اگر بنا بود قرار کند این سه ماه قرار می کرد) (گریه) مصونیت داشته است (اگر بنا بود قرار کند این سه ماه قرار می کرد خودش قرار نمی کند اگر کسی بخواهد قرار کند دولت قرارش میدهد

اگر دولت نخواهد نمی تواند فرار کند (کریمی - رفقايش فرازش مبدهند) این است که من معتقدم که فوریت اولش را اگر آقایان رأی میدهند مانعی ندارد ولی بروید بکمسیون دیوانه که بیاید اینجا که ما تشریفاتش را انجام داده باشیم و کاری برخلاف اصول نکرده باشیم این عقیده بنده است (کریمی - این اصول پدر مملکت را آورد) اگر اصول نباشد ما و شما هم نمی توانیم اینجا زندگی نکنیم

نایب رئیس - آقای اخگر موافقت فرمائید.

نظر خود را بصورت مخالفت با فوریت عرض کنم همانطور که جناب آقای حائری زاده فرمودند تا اصول مراعات نشود از طرف مجلس نمی شود مردم را وادار کرد که احترام قائل بشوند بقانون و مقررات و تصمیمات متخذه از طرف مجلس فلسفه و متعلق اینکه تعقیب وزیر یا نخست وزیر را موقوف با اجازه مجلس کرده همانطوریکه عرض کردم و آقای حائری زاده هم اشاره فرمودند موضوعات جنبه سیاسی پیدا میکند و نخست وزیر یا وزیر دشمنانی در خلال عمل دارند حالا ما وارد این بحث نمیشویم من و رفقای بنده جداً معتقدیم که مسیبت غائله سیاسی تیر تعقیب شوند اما آقایان اجازه فرمائید که رعایت اصول بعمل بیاید اعلام جرم بشود دلایل اعلام بشود مطابق مقررات بکمسیون مربوط ارجاع بشود و کور کوران بدون تحقیق عمل نشود این اجازه ای که از طرف آقایان داده می شود مبنی بر تعقیب نخست وزیر یا احمد قوام من کاری ندارم ولی باید روی دلایل و مدارک باشد (حاج سید جواد) دلایل کافی است (بنده هم قبول دارم ولی محکمه قبل از رسیدگی در باره يك قاتل باینکه جرم مشهود بوده حکم صادر نمی کند) (اخگر - این اجازه تعقیب است نگفتم مجازاتش کنند) اجازه بدهید آقای سلب مصونیت است همانطوریکه از يك و کیلی سلب مصونیت می شود شما از يك نخست وزیر سلب مصونیت می کنید و حقوقی دارد مطابق قانون که آن حقوق را از او سلب میکنید این امر باید مستند بیک دلایل و مدارک و انجام يك تشریفات باشد (اخگر - جرم مشهود است دلیل نمیخواهد) جناب عالی وارد در مراحل قضائی بوده اید جرم مشهود را هم می بینند در محکمه باو اعلام جرم می کنند اگر انکار کرد دلایل را میگویند چه بسا ممکن است باز قلب ماهیت بشود در هر حال آقای رفقای بنده فقط تقاضای این است اصول را رعایت فرمائید و تشریفات را انجام بدهید ولو با کمال سرعت با کمال فوریت انجام بشود و الا ممکن است بعداً مجلس مورد طعن قرار بگیرد

منصفین دنیا است اما باید دید چه اصولی مهم تر از اصل دیگر است این مطلبی است که باید رویش صحبت بشود که چه اصولی بیشتر سعادت و حق اجتماع را حفظ می کند باید بهش توجه بشود آنوقت اصول مهم در مقابل اصول مهم معین و مشخص می شود اینکه آقایان فرمودند که وزرا دارای يك مصونیت هائی هستند که تعقیب آنها باید از يك مجرای خاصی باشد اتفاقاً در جلسه ای که بعد از تنفس شد و قانون معاکمه وزرا مطالعه شد نتیجه به اینجا رسید که اگر وزرا بخواهند از طریق مجلس تعقیب شوند باید آن طریق و راه طی شود و در آن قانونی که معروف بقانون معاکمه و زراست دلیل وینه و برهان و حتی اصلی وجود نداشت سکه اگر بخواهد دولت يك لایحه ای بیاورد به مجلس برای تعقیب يك وزیر و یک نخست وزیر سابق منع باشد علاوه قانون دیگری هم پیدا نشد که دولت حق ندارد که يك لایحه بیاورد بمجلس برای تعقیب يك وزیر و يك نخست وزیر باقید و فوریت علاوه بر این آقایان نمایندگان محترم دولت يك لایحه ای آورده باقید دو فوریت برای اینکه يك کسی که بکوتی وزیر بوده نخست وزیر بوده و يك جنایات مسلمی کرده این را تعقیبش بکند تحقیق ازش بکند سؤال ازش بکند این جنایاتی که شده است چرا شده ماتوی همین مملکت باوجود همین مجلس و باوجود همین آقایانی که اغلب این جا تشریف دارند اینجا وزرا را گرفتند حیثشان هم کردند پدر صاحب شان را هم در آوردند هیچکس هم هیچ چیز نگفت این مصونیت يك وزیر آنقدر کشدار نیست که اگر بخواهند تحت تعقیب قرارش بدهند و بگیرندش بجائی بر بخورد خود قوام السلطنه بحق یا ناحق من و از دایم طلب نمیشوم که حق بوده یا ناحق بوده وزرای سابق را گرفت و حتی وزیر کابینه خود شراهم گرفت این بجهت این مصونیتها و این اصلا عنوان نشد این از نظر قانون و صورت قانونی اما يك اصلی است که بر تمام اصول حکومت می کند و آن اصل اراده و خواست ملت است مگر مادر مقابل يك قضیه بفرنج قرار گرفته ایم مگر مادر مقابل يك معارف قرار گرفته ایم این يك مطلبی است خیلی ساده من یکی از ناسفانم این است که چرا تازه بعد از این مدت امروز دولت باین فکر افتاده است امروز لایحه آورده است که احمد قوام را تعقیب کند چرا اینکار نباید زودتر از هر کاری شروع بشود حالا هم که آورده دستش درد نکند این عمل باید دو ماه بیشتر صورت گرفته میشد دو ماه بیشتر باید مسیبت واقع جانتگذار سیاسی تیر معاکمه بشوند مجازات بشوند آقایان سعادت و حقوق ملت از نظر وجدان و فطرت و عقل بشریت بر تمام اصول حکومت میکند بحکم این اصل است که يك وقتی معاکم انقلابی تشکیل می شود عناصری که این قانونها را که مخلوق فکر من و شماست و راهی برای مجازات

آنها معین نکرده است مردمان با وجدان و با انصاف عناصری را میگیرند دارشان میزند این اصل اسمش اصل سعادت بشر است اصل حفظ حقوق جامعه انسانیت است نسبت باین اصل غیر از اینکه ما منع قانون نداریم علاوه بر این اصل هم بر تمام اصول حکومت میکند امروز قوام و سایر مسیبت سیاسی ام تیر را بگیرند بهتر از فردا است علاوه ما دیدیم خیلی وزرا را گرفتند نه مجلس حرف زد نه نمایندگان مجلس باتکای اصل آمد دولت تازه آمده يك طرحی آورده و پیشنهادی کرده و میگوید که باتکاء این طرح شما تصویب کنید من میروم این وزیر را میگیرم فقط يك چیزش را حذف کرده که نرود بکمسیون و امروز و فردا نشود و بالاخره اجرا بشود مطلب دیگری نبوده است نگفته است مجلس حق ندارد اظهار نظر بکند یا مجلس حق ندارد سلب مصونیت از احمد قوام بکند گفته است اجازه بدهید من این را تعقیب کنم علاوه بر این من برای اطلاع ملت ایران عرض میکنم که ماده نفر از رفقا امضاء کرد این لایحه همین امروز و فی المجلس مطرح بشود آئین نامه را هم مطالعه کردیم و دیدیم حق داریم که يك همچو پیشنهادی بکنیم پیشنهاد این است - مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی ما امضاء کنندگان زیر پیشنهاد میکنیم که لایحه دولت درباره تعقیب احمد قوام فی المجلس تصویب شود بنده امضا کردم آقایان نمایندگان امضاء کردند آقای کریمی آقای حاج سید جواد آقای سید باقر جلالی آقای دکتر سنجابی آقای زیرک زاده آقای زهری آقای اخگر آقای دکتر بقائی خواستم عرض کنم که آقایان رفقا هر فردی که امضاء کنند این مطلب امروز کارش تمام می شود و انشاء الله دولت اقدام میکند و امروز هم قوام را میگیرد

نایب رئیس - رأی میگیریم بفوریت دوم آقایانی که بفوریت دوم این لایحه موافقت دارند قیام فرمایند (اغلب برخاستند) تصویب شد بنا بر این ماده واحده چاپ میشود و توزیع خواهد شد در جلسه بعد مطرح می شود

قنات آبادی - پیشنهاد فی المجلس شد

نایب رئیس - آن پیشنهاد هنوز بنده نرسیده است و بملازمه امضای آن کافی نیست

۷- اعلام تصویب صورت مجلس

نایب رئیس - توجه فرمائید چون در موقعی که صورت جلسه قبل مطرح بود عده برای رأی کافی نبود حالا بنده از موقع استفاده میکنم و اعلام میکنم که صورت جلسه قبل تصویب شد

۸- تعیین موقع و دستور جلسه بعد ختم جلسه

نایب رئیس - جلسه را ختم میکنم جلسه آینده روز یکشنبه ساعت قبل از ظهر خواهد بود دستور هم همین طرح (مجلس دو ساعت و ده دقیقه بعد از ظهر ختم شد)

نایب رئیس مجلس شورای ملی
احمد رضوی

اخگر - این مطلب خیلی روشن است قیامی واقع شد و مجلس شورای ملی آن را قیام ملی تشخیص داد و مسبب وقوع این قیام آقای احمد قوام بود در همین مجلس به همین عنوان باقید فوریت رأی داده شد که اموال آقای قوام را توقیف کنند (حاج سید جواد) چون مفسد فی الارض است حالا دولت پیشنهاد میکند که چون وزیر و کیلی مصونیت دارند مجلس اجازه بدهد که این سه را تعقیب کنند و اگر نظری و اشکالی باشد ارجاع بقانون معاکمه وزراء آن هم با دقت که ملاحظه شد آن قانون برای موقعی است که یکی از مجلسین بخواهند وزیر را تعقیب کنند ولی راجع باینکه دولت بخواهد چنین پیشنهادی بکند قانونی وجود ندارد معنی وجود ندارد و همانطوریکه همیشه در لوائح وقتی دو فوریت تقاضای شود موجب سلب تشریفات می شود همینطور هم وقتی دولت يك لایحه ای با دو فوریت می آورد باید موجب سلب همان تشریفات بشود این خیلی عجیب است که ما طرح می کنیم مأمورینی که امر يك آمر را اجرا کرده اند تحت تعقیب قرار گیرند ولی وقتی گفته می شود که همان آمر تحت تعقیب قرار بگیرد بگوئیم که نه این تشریفات لازم دارد و باید برود بکمسیون عریض و اینها همانطوریکه راجع بمسیبت در همان لایحه طرح شده است و همه میدانند و بعد شایع هم رسیده است که این شخص مسیبت بوده است و مجلس هم فوریت آن را تصویب کرد که بجای او حالا يك طرح دیگری تقدیم شده و هیچ اشکالی در این نیست که این لایحه دولت دو فوریتش تصویب شود و بلکه ما يك پیشنهادی کردیم که فی المجلس مطرح شود

نایب رئیس - بنا بر این نسبت بفوریت اول ماده واحده پیشنهادی دولت رأی می گیریم آقایانی که موافقت قیام کنند (اغلب برخاستند) تصویب شد فوریت دوم مطرح است آقای امامی امری

امامی اهری - وقت گذشته و بنده نمی خواهم زیاد وقت آقایان را اشغال کنم ولی آقایانی که دوره ۱۵ تشریف داشتند در نظر دارند بنده در يك فرا کسیون بودم که جدا کثیر مخالفت را هم آن فرا کسیون و هم خود بنده با آقای قوام انجام دادیم اما چون علاقمند با اصول هستم اینجا امروز وظیفه اخلاقی و وجدانی خودم میدانم که

نکفتم مجازاتش کنند) اجازه بدهید آقای سلب مصونیت است همانطوریکه از يك و کیلی سلب مصونیت می شود شما از يك نخست وزیر سلب مصونیت می کنید و حقوقی دارد مطابق قانون که آن حقوق را از او سلب میکنید این امر باید مستند بیک دلایل و مدارک و انجام يك تشریفات باشد (اخگر - جرم مشهود است دلیل نمیخواهد) جناب عالی وارد در مراحل قضائی بوده اید جرم مشهود را هم می بینند در محکمه باو اعلام جرم می کنند اگر انکار کرد دلایل را میگویند چه بسا ممکن است باز قلب ماهیت بشود در هر حال آقای رفقای بنده فقط تقاضای این است اصول را رعایت فرمائید و تشریفات را انجام بدهید ولو با کمال سرعت با کمال فوریت انجام بشود و الا ممکن است بعداً مجلس مورد طعن قرار بگیرد

نایب رئیس - این اصول برای حفظ هیئت حاکمه فاسد است اینها اصول نیست

حاج سید جواد - برای ضعفا اصول رعایت نمی شود برای کردن کلفت ها باید رعایت شود

نایب رئیس - آقای شمس قنات آبادی

شمس قنات آبادی - خوشبختانه آقایان مخالف و موافق با فوریت دلایل مخالفشان مراعات اصول است یعنی جناب آقای حائری زاده و جناب آقای امامی اهری که مخالف بودند با فوریت این لایحه پیشنهادی مردود متکی با اصول شدند البته احترام باصل و حفظ اصل خودش هم يك اصلی است که مورد تصدیق همه عقلا و